

การนำเสนอโครงการจัดสถานแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวก
ต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน : กรมศึกษา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียง
กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

นางพันทิพา ดิ่งศรัทภัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

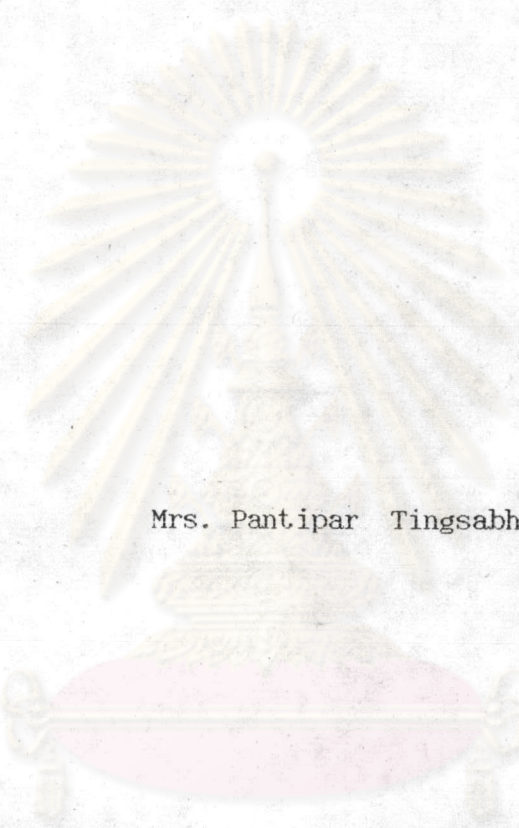
ISBN 974-569-419-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

013841

I16649540

A PROPOSED PROJECT FOR THE ORGANIZATION OF PHYSICAL ENVIRONMENT
ENRICHING THE NON-FORMAL EDUCATION MANAGEMENT :
A CASE STUDY OF THE EASTERN REGIONAL NON-FORMAL EDUCATION CENTER,
THE DEPARTMENT OF NON-FORMAL EDUCATION, THE MINISTRY OF EDUCATION.

Mrs. Pantipar Tingsabhat

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Dissertation Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy
Curriculum and Instruction Program

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-569-419-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การนำเสนอโครงการจัดสถานแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวก
ต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน : กรณีศึกษา ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ

โดย นางนันทิภา ตังศรีภักย์

ภาควิชา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.สุจริต เพียรชอบ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา แชนมณี)
ประธานกรรมการ

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.สุจริต เพียรชอบ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ดร.ทองอยู่ แก้วไทรฮะ)
กรรมการ

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์)
กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)
กรรมการ

พันทิพา ดิงศภักดิ์ : การนำเสนอโครงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน : กรณีศึกษา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (A PROPOSED PROJECT FOR THE ORGANIZATION OF PHYSICAL ENVIRONMENT ENRICHING THE NON-FORMAL EDUCATION MANAGEMENT : A CASE STUDY OF THE EASTERN REGIONAL NON-FORMAL EDUCATION CENTER, THE DEPARTMENT OF NON-FORMAL EDUCATION, THE MINISTRY OF EDUCATION) อ.ที่ปรึกษา : ศ.ดร.สุจิต เพียรชอบ และ ผศ.ดร.วีระ สัจกุล, ๒๑๔ หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิดในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อนำเสนอโครงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดระยอง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และตำราทางการศึกษานอกโรงเรียน ใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจความคิดเห็นและความต้องการในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในการจัดประชุมที่ศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดขึ้น ๒ ครั้ง ประชากรที่ศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ๔ จังหวัด ในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เข้าร่วมประชุม รวม ๖๒ คน ได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับบริหารของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ทำการสังเกตโดยตรงในการประชุมระดับกรม และทำการสังเกตโดยมีส่วนร่วมในการประชุมของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และดูงานที่ศูนย์ฯ ภาคกลาง

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่ใช่เชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปเสนอในเชิงพรรณนา สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ทาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับ เสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย :

๑. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์แบบ ๒ ทาง กับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยเป็นองค์ประกอบที่อาจเป็นสิ่งสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
๒. จากการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบภารกิจหลัก ๒ ประการ คือ
 - ๒.๑ เป็นศูนย์วิชาการ สำหรับการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาบุคลากร
 - ๒.๒ เป็นศูนย์ชุมชน ที่สาธิตแบบอย่างการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่ประชาชนและเจ้าหน้าที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยบรรยากาศของความเป็นกันเอง สอดคล้องกับธรรมชาติและความเป็นอยู่ตามสภาพท้องถิ่นที่ศูนย์ฯ ตั้งอยู่
๓. การนำเสนอโครงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์ฯ จึงเป็นไปได้เพื่อสนองตอบความต้องการทางด้านประโยชน์ใช้สอยและความพึงพอใจของผู้ใช้ โดยสอดคล้องกับนโยบายและปรัชญาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

จากข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอโครงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย : หลักการ เหตุผล วัตถุประสงค์ กิจกรรม สภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์ การบริหารและการติดตามผลงาน รวมทั้งพิมพ์เขียวและหุ่นจำลอง และได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ ท่าน พิจารณา และได้ปรับปรุงแก้ไขเป็นโครงการที่สมบูรณ์

ภาควิชา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน

ปีการศึกษา ๒๕๓๐

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

PANTIPAR TINGSABHAT : A PROPOSED PROJECT FOR THE ORGANIZATION OF PHYSICAL ENVIRONMENT ENRICHING THE NON-FORMAL EDUCATION MANAGEMENT : A CASE STUDY OF THE EASTERN REGIONAL NON-FORMAL EDUCATION CENTER, THE DEPARTMENT OF NON-FORMAL EDUCATION, THE MINISTRY OF EDUCATION. THESIS ADVISORS : PROF. SUJARIT BHEINCHOB, Ph.D., ASST.PROF. VEERA SUCHAKUL, Ph.D., 219 PP.

The purpose of this research was to study the concepts in organizing the physical environment and the non-formal education management and to propose the project of the physical environment organization to enrich the non-formal education management of the Non-Formal Education Eastern Regional Center at Rayong Province.

The Non-Formal Education documents were studied. The questionnaires were used to collect data concerning the opinions and needs of 62 officers who attended the center's meetings, in organizing the center physical environment. The executive officers and the centers officers were interviewed. The departmental meetings and the center's meetings were observed.

The qualitative data were analyzed, synthesized and presented in descriptive forms. The quantitative data were analyzed by the SPSS packages to present the percentages, means, standard deviations, ranking, presented in tables and descriptions.

The research findings :

1. The physical environment organization was two-way related to the non-formal education management, by being the factors that could support or weaken the effectiveness of the non-formal education management.
2. The Eastern Regional Center had to main functions :
 - 2.1 Being the academic center for research and personel development.
 - 2.2 Being the community center for demonstrating the models of the creative activities that people and officers could apply to their daily routines. The center's atmosphere should be friendly, naturally, harmonizely with local settings where the center had been located.
3. Proposing the project of the physical environment organization is to serve the functional requirements and the users satisfaction along with the policy and the philosophy of the non-formal education management.

From the obtained data, the researcher proposed the project consisted of : retionale, objectives, activities, the center physical environment, administration and follow up activities along with blue-prints and models. The proposed project were considered and approved by 7 juries of experts in non-formal education.

ภาควิชา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิต.....

สาขาวิชา หลักสูตรและภาควิชาสอน.....

ปีการศึกษา ๒๕๓๑.....

ลายมือชื่อนิติกร.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

ความดีงามของงานวิจัยนี้ ขอกราบบูชาแด่คุณพระศรีรัตนตรัยอันเป็นที่พึ่งแห่งมวลมนุษยชาติในหาสัจธรรม แต่พระนามจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสตรีที่ดั่งสิงห์เสนา

คุณประโยชน์ของงานวิจัยนี้ ขอกราบบูชาแด่คุณครูอาจารย์ทุก ๆ ท่าน เริ่มต้นตั้งแต่แม่เพ็ชร พ่อ และคุณยาย คณาจารย์ทั้งหลายทั้งมวลทั้งในระบบและนอกระบบ จนมิกล้าระบุนามไว้ เกรงจะไม่ครบถ้วนเท่าที่ใจจะกราบขอบพระคุณ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่านที่ได้ให้ความกรุณาสันนับสนุนและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

ความเพียรพยายามและความอดทนบากบั่นในงานวิจัยนี้ ขอมอบให้กับลูกศิษย์ที่รักทุกคน รวมทั้งกัลยาณมิตรทั้งหลายที่ได้สละแรงกาย แรงใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ไว้เป็นแบบอย่างเพื่อคลายความท้อถอยในการเดินทางไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

ความสวยสดงดงามของงานวิจัยนี้ เป็นของลูกชายทั้งสองของแม่ พี่น้อง ญาติมิตร ตลอดจนลูกน้องทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โปรดรับไว้เป็นความเบิกบานและรางวัลแห่งชีวิต

ท้ายที่สุดคือ เสรีภาพ และแรงบันดาลใจ ย่อมเป็นของหัวใจที่มีแต่ความปรารถนาดี จดจ่อ สร้างสรรค์ไปสู่ความรักต่อผู้อื่นอันเป็นสากลและนิรันดร เพื่อความเข้าใจอย่างลึกลับลึกซึ้งที่จะมุ่งมั่นกระทำแต่ความดี ให้สมกับการเป็นมนุษย์ที่แท้ของประเทศชาติและโลกนี้ ท่านอาจารย์ แสงอรุณ ได้ยึดถือสัจธรรมแห่งตัวที่ได้รับจากปรมาจารย์ แฟรงค์ ลอยด์ ไรท์ ไว้เป็นแนวทางดำเนินชีวิตว่า

"It is not the solid but the void that is counted."

ขอน้อมรับไว้เตือนสติตลอดกาลว่า

"การไม่ได้ให้ก็มีคุณประโยชน์เท่า ๆ กับการให้"

พันทิพา ติงศรัทธี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	10
2 เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
3 วิธีดำเนินการวิจัย	53
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
ขั้นตอนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	57
การนำเสนอผลการวิจัย	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
5	โครงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	105
6	สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	120
	บรรณานุกรม	125
	ภาคผนวก	131
	ข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ	132
	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	165
	ข้อมูลจากการสังเกต	176
	โครงการที่นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ	188
	เครื่องมือในการวิจัย	204
	ประวัติผู้วิจัย	219

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเปรียบเทียบการกำหนดสมมติฐานในการจัดการศึกษา ในระบบโรงเรียนกับนอกระบบโรงเรียน	23
2	การเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนในการจัด การศึกษาในระบบโรงเรียนกับนอกระบบโรงเรียน	24
3	ลำดับจำนวนการสร้างอาคารต่อหน่วย ของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียง จากโครงการก่อสร้างศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียง ปี พ.ศ.2528	67
4	จำนวนครั้ง แบบสอบถามชุดที่ใช้ สถานที่ประชุม อบรม สัมมนา วันที่ใช้แบบสอบถามและกิจกรรม ของการเก็บข้อมูล โดย แบบสอบถามเชิงสำรวจ	133
5	สภาพภาพของผู้ให้ข้อมูลที่ตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจ จำแนกตาม เพศ อายุ และตำแหน่ง	134
6	ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ได้แก่ สถานที่พักค้างคืน และที่อาบน้ำ ส้วม ของสถานที่ที่จัดการประชุม ..	135
7	ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ประชุม ที่รับประทานอาหาร และห้องน้ำส้วม ของสถานที่ที่จัดประชุม	136
8	ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริเวณ ได้แก่ ที่พักผ่อน นั่งเล่น สนามหญ้า สวนหย่อมและต้นไม้ สนามหญ้า ของสถานที่ที่จัดประชุม ..	138
9	ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเฟอร์นิเจอร์ ได้แก่ โต๊ะเก้าอี้ ในการประชุม โต๊ะแบ่งกลุ่มย่อย และสิ่งอำนวยความสะดวก	140
10	ความประทับใจของผู้ให้ข้อมูลต่อการจัดประชุม	142
11	ความต้องการของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่ (ที่พักค้างคืน) และที่อาบน้ำ ส้วม ในการจัดประชุม	143

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	ความต้องการของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ที่ประชุม ที่รับประทานอาหาร และห้องน้ำส้วม ในการจัดประชุม	144
13	ความต้องการของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ที่พักผ่อน นั่งเล่น สนทนา ส่วนหย่อมและต้นไม้ สนามหญ้าในบริเวณที่ประชุม	146
14	ความต้องการของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ โต๊ะเก้าอี้ในการประชุม โต๊ะแบ่งกลุ่มย่อย และสิ่งอำนวยความสะดวก	148
15	ความต้องการที่จะรู้สึกประทับใจของผู้ให้ข้อมูลต่อการประชุม	150
16	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลใน เขตศูนย์ฯ ภาคตะวันออก กับศูนย์ฯ ภาคกลาง เกี่ยวกับสำนักงานบริหารของศูนย์ฯ ภาคตะวันออก และศูนย์ฯ ภาคกลาง	153
17	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลศูนย์ฯ ภาคตะวันออก กับ ศูนย์ฯ ภาคกลาง เกี่ยวกับอาคารผลิตสื่อ ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออก และศูนย์ฯ ภาคกลาง	155
18	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลศูนย์ฯ ภาคตะวันออก กับ ศูนย์ฯ ภาคกลาง เกี่ยวกับเรือนพักรับรองผู้มาประชุม อบรม สัมมนา ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออก และศูนย์ฯ ภาคกลาง	157
19	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลศูนย์ฯ ภาคตะวันออก กับ ศูนย์ฯ ภาคกลาง เกี่ยวกับส่วนบริการชุมชน ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออก และศูนย์ฯ ภาคกลาง	159
20	แสดงลำดับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลศูนย์ฯ ภาคตะวันออก และ ศูนย์ฯ ภาคกลาง จำแนกตามรายการพื้นที่ใช้สอย ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออก และศูนย์ฯ ภาคกลาง	161

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	การจัดกลุ่มความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	166
22	การจัดกลุ่มความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม บริการชุมชนในพื้นที่ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	169
23	การจัดกลุ่มความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม ของศูนย์ฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	171

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนกภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ความสัมพันธ์ของข้อความรู้หลัก 3 ด้าน คือ ความรู้ ด้านการศึกษา ด้านสถาปัตยกรรม และด้านการวิจัย	11
2	ลักษณะแนวคิดเชิงระบบ	13
3	ระบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียน	14
4	รูปแบบของแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler's 1947 Conceptual Framework for Curriculum Development) (Emans 1968 : 33)	18
5	การเกิดอิสรภาพภายนอกและภายในของผู้เรียน ที่เกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ตามแนวพุทธธรรม	21
6	การเปรียบเทียบโครงสร้างของการจัดการศึกษา ในระบบโรงเรียนกับนอกระบบโรงเรียน	22
7	แนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) ของ แดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam)	25
8	ระบบการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	29
9	ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับพฤติกรรมของบุคคล..	33
10	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชาบาล	41
11	โครงสร้างของตัวแปร (Variable Constructs) ของการวิจัย	47
12	ความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในรูปของสมการ	49
13	แนวคิดในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวก การจัดการศึกษานอกโรงเรียน	50
14	รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	76